P-4335	[Total No. of Pages : 4
Total No. of Questions: 4]	SEAT No. :

[6032]SODL-2001

S.Y. B.Com.

AECC: ENVIRONMENTAL STUDIES (2019 Pattern) Time: 3 Hours] [Max. Marks : 70] Instructions to the candidates: All questions are compulsory. Figures to the right indicate full marks. 2) **Q1**) Attempt any Ten out of Twelve from the following: [10] What is Scope of Environmental Studies? a) Define the term 'Sustainable Development'. b) c) Which are dominent species of Desert ecosystem? Mention any two reasons behind land degradation. d)

- e) What are renewable energy resources?
- f) Write any two ecological services provided by nature.
- g) Mention any two reasons behind air pollution.
- h) What are hot spots of biodiversity?
- i) Which health risks are associated with nuclear pollution?
- j) What is meant by 'Acid Rain'?
- k) What are the reasons behind climate change?
- l) Who was the leader of 'Chipko Movement'?

Q2) Attempt any Five out of Seven from the following:

[25]

- a) Discuss in detail about 'Global Warming'.
- b) Which issues are associated with population growth?
- c) Write a note on 'Solid Waste Management'.
- d) Discuss various threats associated with biodiversity.
- e) What are various stages of 'Ecological Succession'?
- f) Elaborate on process of energy flow in ecosystem.
- g) Write an account on 'Conflicts over water'.
- **Q3**) Attempt any Five out of Seven from the following:

[25]

- a) What are the impacts of deforestation?
- b) What is the need for environmental governance?
- c) How environmental movements have contributed in conservation of environment?
- d) Elaborate on control measures of water pollution.
- e) What are the standard requirements for disaster management plan?
- f) What are the salient features of Wildlife Protection Act.
- g) Discuss on structural composition of forest ecosystem.
- **Q4**) Attempt any One out of Two from the following:

- a) What are environmental ethics? Explain the role of various religions and cultural practices in environment conservation.
- b) Discuss in detail about various renewable and non-renewable energy resources.

P-4335

[6032]SODL-2001

S.Y. B.Com.

AECC: ENVIRONMENTAL STUDIES

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] [एकूण गुण : 70

सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) पढ़ील 12 पैकी कोणत्याही किमान 10 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) पर्यावरण अभ्यासाची व्याप्ती काय आहे?
- ब) 'शाश्वत विकास' या संकल्पनेची व्याख्या लिहा.
- क) वाळवंटी परिसंस्थेत वर्चस्व असणाऱ्या सजीवांबद्दल लिहा.
- ड) जमीनीच्या अधोगतीची कोणतीही दोन कारणे सांगा.
- इ) अक्षय ऊर्जा स्त्रोत काय आहेत?
- फ) निसर्गाद्वारे दिल्या जाणाऱ्या कोणत्याही दोन पर्यावरणीय सेवांची नावे लिहा.
- य) हवेच्या प्रदूषणाची कोणतीही दोन कारणे सांगा.
- र) जैवविविधतेने नटलेले श्रीमंत भाग काय आहेत?
- ल) आण्विक प्रदूषणामुळे आरोग्यावर कोणते परिणाम होतात?
- व) 'आम्ल पर्जन्य' म्हणजे काय?
- श) हवामान बदलाची कारणे काय आहेत?
- ष) 'चिपको आंदोलनाच्या' मुख्य नेत्याचे नाव लिहा.

P.T.O.

प्रश्न 2) पुढील 7 पैकी कोणत्याही किमान 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) 'ग्लोबल वार्मिंग' (जागतिक तापमानवाढ) बद्दल सविस्तर चर्चा करा.
- ब) लोकसंख्या वाढीमुळे कोणकोणत्या समस्या उद्भवतात?
- क) 'घनकचरा व्यवस्थापन' यावर टीप लिहा.
- ड) जैवविविधतेला धोका असणाऱ्या विविध समस्यांवर चर्चा करा.
- इ) 'पारिस्थितिय अनुक्रमणाचे' विविध टप्पे काय आहेत?
- फ) परिसंस्थेमधील ऊर्जा प्रवाहाच्या कार्यपद्धतीवर चर्चा करा.
- य) पाण्यासाठी होणाऱ्या संघर्षाबद्दल थोडक्यात लिहा.

प्रश्न 3) पुढील 7 पैकी कोणत्याही किमान 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) जंगलतोडीचे परिणाम काय असतात?
- ब) पर्यावरणीय प्रशासनाची गरज का आहे?
- क) पर्यावरणीय चळवळीमुळे पर्यावरणाचे संगोपन कशा प्रकारे झाले?
- ड) जल प्रदृषण नियंत्रण उपायांबद्दल सविस्तर लिहा.
- इ) आपत्ती व्यवस्थापन योजनेसाठी मानक आवश्यकता काय आहेत?
- फ) वन्यजीव संरक्षण कायद्याची ठळक वैशिष्ट्ये काय आहेत?
- य) वन परिसंस्थेच्या संरचनात्मक रचनेवर चर्चा करा.

प्रश्न 4) पुढील 2 पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

- अ) पर्यावरणीय नैतिकता काय आहेत? पर्यावरण संवर्धनातील विविध धार्मिक आणि सांस्कृतिक पद्धतीची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) विविध अक्षय आणि क्षय ऊर्जा संसाधनांबद्दल तपशीलवार चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]	SEAT No. :
D 400 (	[Total No. of Dogge . 2

P-4336 [Total No. of Pages : 2

[6032]-SODL-2002 S.Y. B.Com. 201: BUSINESS COMMUNICATION (2019 Pattern)

Time: 3 Hours] [Max. Marks: 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any TEN out of TWELVE from the following: [10]

- a) What is Business Communication?
- b) State the meaning of Noise.
- c) What do you mean by Encoding?
- d) What is CV?
- e) What is Group Discussion in the context of Business?
- f) What do mean by Appeal of writing a Business Letter.
- g) What is Message in Business Letter?
- h) What are Etiquettes?
- i) What is a Formal Letter?
- j) What do you mean by the term Press Release?
- k) What are Google Forms?
- l) What is Google Classroom?

Q2) Attempt any FIVE out of SEVEN from the following: [25]

- a) Explain the Layout of Business Letters?
- b) Explain the term 'Email'?
- c) Write short note on "Business Communication"?
- d) Explain Characteristic features of Business Communication.
- e) What is the Importance of Business Letter?
- f) Explain Principles of Communication?
- g) State the Elements of Soft Skills.

Q3) Attempt any FIVE out of SEVEN from the following:

[25]

- a) Explain Manners and Etiquettes.
- b) What is Style in Business Letter?
- c) Explain the Importance of listening skills in Business?
- d) Write the short note on Time Management.
- e) Explain in brief the term Office Memo?
- f) Explain the Concept of the Tenders.
- g) Explain Merits and Demerits of written communication.

Q4) Attempt any ONE out of TWO from the following:

- a) Explain in detail the various tools of Online Conference and Video Conferencing.
- b) Explain in detail the Process of Communication.

Total No. of Questions : 4]	SEAT

SEAT No.:	
-----------	--

P-4340

[Total No. of Pages: 3

[6032]-SODL-2003 S.Y. B.Com.

202 : CORPORATE ACCOUNTING (2019 Pattern)

Time	:31	Hours	s]			[Max. Marks : 70
Instru	ıctio	ns to	the co	andidates :		
	1)	All	questi	ons are compulsory.		
	<i>2</i>)	Figu	ures t	o the right indicate full mar	ks.	
Q1) A)	Fill	in th	e Blanks (Any 5)		[5]	
		i)		nile calculating purchase ets is to be considered.	cons	sideration values of
			a)	Book value	b)	Revalued price
			c)	Average price	d)	Capital
		ii)	ΑI	_iquidator can claim the _		_
			a)	Remuneration	b)	Assets
			c)	Dividend	d)	Interest
		iii)		e Company has to submit	the s	tatement of affairs to the official
			a)	14 Days	b)	21 Days
			c)	30 Days	d)	45 Days
		iv)	AS	-21 stands for		
			a)	Accounting for Amalga	matio	n
			b)	Consolidated Financial	Stater	nent
			c)	Accounting for depreci	ation	
		v)	The	e Accounting for absorption	on invo	olved closing the books of
			a)	Purchasing company		
			b)	Vendor Company		
			c)	Transferee Company		

- vi) Profit earned by the subsidiary after the date of incorporation of a company are called as_____
  - a) Capital profit
  - b) Revenue Profit
  - c) Gross Profit
- vii) Against the Purchase of business, the amount paid to a company is called as_____
  - a) Purchase Consideration
  - b) Goodwill
  - c) Capital reserve
- B) True of False (Any 5)

[5]

- i) A forensic accountant does not search public records.
- ii) Preference shareholders are legally entitled to the repayment of capital in the event of liquidation of the company.
- iii) Absorption means formation of a new company to take over at least two existing companies.
- iv) Income tax is treated as preferential creditors.
- v) valuation of shares is essential for amalgamation of company.
- vi) Pre incorporation profit is known as revenue profit.
- vii) AS-14 deals with Accounting for Amalgamation.
- Q2) Attempt any 5 questions from the following.

[25]

- a) Draw the format of Consolidated Balance Sheet of holding company.
- b) Write a short note on the calculation of fair value of shares.
- c) What does the Companies Act say with regards to Corporate Social Responsibility?
- d) Write a short note on the composition of the Accounting Standards Board
- e) Calculate Purchase Consideration from the following.
  Land and Building Rs.2,00,000, Furniture Rs.45,000, Debtors Rs.95,000,
  Investment Rs.35,000 Sundry Creditors Rs. 50,000, Bills Payable Rs.20,000.
- f) Calculate cost of material consumed from the following Closing stock of raw material Rs.15, 000, Opening stock of raw material Rs. 20000, Purchase of raw material Rs. 1,42,000, carriage on purchases Rs.12, 000, Returns to Supplier Rs. 11,000.
- g) Explain the concept of Profit prior to incorporation.

Q3) Attempt any 5 questions from the following.

[25]

a) On 31st March, 2016 the balance sheet of Raghuvans Ltd. disclosed the following position.

Total Subscribe shares of company is 40,000

The tangible fixed assets valued at Rs. 5,00,000 (Revalued Rs. 3,50000) and goodwill at Rs.

(Revalued Rs. 50,000), Current asset Rs. 4,00,000,14% Debentures Rs. 1,00,000, Current

Liabilities Rs. 1,30,000

Compute the value of the company's share by the net assets method

- b) What are subsidiaries companies?
- c) Briefly explain the methods in which purchase consideration is calculated.
- d) Write a short note on Deficiency or Surplus Account.
- e) Write short note Purchase Consideration.
- f) What are the Modes of Winding Up of company?
- g) Write short note on forensic Accounting.

Q4) Attempt any 1 of the following:

[10]

- a) Discuss the tasks, ethical principles and responsibilities of forensic accountants.
- b) From the following balance sheet, prepare a consolidated balance sheet:

  Balance Sheet as on 31st March, 2017

Liabilities	H Ltd.	S Ltd.	Assets	H Ltd.	S Ltd.
Share capital	20,000	10,000	Share in S Ltd.	8,000	-
(Rs.10 Per share)			(800 shares)		
Sundry liabilities	10,000	5,000	Other assets	22,000	15,000
	30,000	15,000		30,000	15,000

H Ltd. acquires shares in S Ltd. on 31st December, 2017.

SEAT No.:	
-----------	--

P-4351

[Total No. of Pages: 6

[6032]-SODL-2004 S.Y. B.Com. COMMERCE

203: Business Economics (Macro) (2019 Pattern)

		(201) Tattern)
Tim	e : 3 E	Hours] [Max. Marks: 70
Inst	ructio	ons to the candidates:
	1)	All questions are compulsory.
	<i>2</i>)	Figures to the right indicate full marks.
	3)	Draw the diagram wherever is necessary.
Q1)	Atte	empt Any 10 questions out of 12: [10]
	a)	Market value of Goods and Services produced in the country, during a period of one year is called as
		(National Income, Balance of Payment, Trade Cycle, Full Employment)
	b)	'Supply creates its own Demand.'
		(Say's Law of market, Keynesian theory of Employment, Theory by Adam Smith, None of above)
	c)	GNPmp =
		(GNPfc + indirect taxes - subsidies, Net indirect tax, direct tax, Net indirect tax-price)
	d)	The Keynesian Theory of Employment is based on
		(Effective Demand, Consumption Expenditure, Consumption Demand, Income Level)
	e)	M3 = M1 +
		(Fixed Deposits of commercial banks, Demand Deposits, Total Deposits, Deposits)

	f)	Factor/Factors affecting investment is/are	
		(Income Level, Interest rate, Inflation, All of the above)	
	g)	When the annual average increase in the prices of goods rises up to 1 percent, it is called as Inflation.	000
		(Galloping, Creeping, Running, Hyperinflation)	
	h)	Internal Sources of Credit	
		(Provident funds, Market credit, Face bonds, All of the above)	
	i)	Types of budget is/are	
		(Balanced, Deficit, Surplus, All of the above)	
	j)	divided Economics into two branches nam Microeconomics and Macroeconomics.	ely
		(Ragnar Frisch, Keynes, Pigou, Fisher)	
	k)	APC =	
		(C/Y, S/Y, I/Y, Y)	
	1)	Secondary Functions of Money	
		(Store of Value, Transfer of value, Standard of deferred payments, A the above)	ll of
Q 2)	Atte	mpt any five questions :	[25]
	a)	Explain the importance of Macroeconomics.	
	b)	Explain the Circular flow of two sector model of Income.	
	c)	Write short note on Effective Demand.	
	d)	Explain the Determinants of Demand.	
	e)	State the quantitative tools of Monetary Policy.	
	f)	Explain Demand-Pull Inflation.	
	g)	Explain the Characteristics of Business Cycle.	
Q 3)	Atte	mpt any five questions :	[25]
	a)	State the reasons for increase in Public Expenditure.	
	b)	Define Investment and explain its types.	
	c)	Explain Reserve Bank of India's measurement of money supply.	

- d) Write note on Consumer Price Index.
- e) Define National Income and explain its importance.
- f) State the causes of Stagflation.
- g) Define Tax concept and explain its characteristics.

Q4) Attempt any one question:

- a) State the Keynesian Theory of Employment.
- b) Explain the definition of Macroeconomics with its Nature and Scope.

P-4351

[6032]-SODL-2004

S.Y. B.Com.

COMMERCE

203 : Business Economics (Macro)

(2019 **Pattern**)

		(मराठी रूपांतर)
वेळ : 3 त	ास]	[एकूण गुण : 70
सूचना :	1)	सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
	2)	उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
	3)	जिथे आवश्यक असतील तिथे आकृती काढा.
प्रश्न 1)	खार्ल	ोल पैकी कोणतेही 10 उत्तरे लिहा. [10]
	अ)	म्हणजे एक वर्षाच्या कालावधीत देशात उत्पादित होणाऱ्या वस्तू व सेवांचे बाजार मूल्य होय.
		(राष्ट्रीय उत्पन्न, व्यवहार तोल, व्यापार चक्र, पूर्ण रोजगार)
	ब)	'प्रत्येक पुरवठा स्वतःची मागणी निर्माण करतो.'
		(जेबीसीचा बाजाराचा नियम, केन्सचा रोजगार सिद्धांत, ॲडम स्मिथचा सिद्धांत, वरीलपैकी नाही)
	क)	GNPmp =
		(GNPfc + indirect taxes - subsidies, Net indirect tax, direct tax, Net indirect tax-price)
	ड)	केन्स यांच्या रोजगार सिद्धांताचा प्रमुख पाया आहे.
		(प्रभावी मागणी, उपभोग खर्च, उपभोग मागणी, उत्पन्न पातळी)
	इ)	M3 = M1 +
		(व्यापारी बँकांकडील मुदत ठेवी, मागणी ठेवी, एकूण ठेवी, ठेवी)
	फ)	गुंतवणुकीवर परिणाम करणारे घटक हे आहेत.
		(उत्पन्नाची पातळी, व्याजदर, चलनवाढ, वरील सर्व)

	य)	वस्तुंच्या किमतीतील वार्षिक सरासरी वाढ 1000 टक्क्यांपर्यंत वाढते तेव्हा त्या चलनव असे म्हणतात.	गढीला
		(तीव्र चलनवाढ, रांगती चलनवाढ, धावती चलनवाढ, अति चलनवाढ)	
	₹)	कर्जाचे अंतर्गत स्त्रोत आहे.	
		(भविष्य निर्वाह निधी, बजार कर्ज, दर्शनी रोखे, वरील सर्व)	
	ल)	अर्थसंकल्पाचे प्रकार हे आहे.	
		(संतुलित, तुटीचा, अधिक्याचा, वरील सर्व)	
	ਕ)	यांनी अर्थशास्त्राची विभागणी सूक्ष्म अर्थशास्त्र आणि समग्रलक्षी अ या दोन शाखांमध्ये केली.	र्थशास्त्र
		(रॅग्नर फिश्च, केन्स, पिगू, फिशर)	
	য়)	APC =	
		(C/Y, S/Y, I/Y, Y)	
	स)	हि पैशाची दुय्यम कार्य आहेत.	
		(मूल्यसंचयनाचे साधन, मूल्यवहनाचे साधन, विलंबित देणी देणे, वरील सर्व)	
प्रश्न 2)	कोण	तेही 5 प्रश्न सोडवा.	[25]
	अ)	स्थूल अर्थशास्त्राचे महत्त्व विशद करा.	
	ब)	उत्पन्नाचे चक्रीय प्रवाहाचे व्दि-क्षेत्रीय प्रतिमान विशद करा.	
	क)	प्रभावी मागणीवर संक्षिप्त टीप लिहा.	
	ड)	बचतीचे निर्धारक घटक सांगा.	
	इ)	मौद्रिक धोरणाची संख्यात्मक साधने सांगा.	
	फ)	मागणीजन्य चलनवाढ विशद करा.	
	य)	व्यापारचक्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.	
प्रश्न 3)	कोण	तेही 5 प्रश्न सोडवा.	[25]
	अ)	सार्वजनिक खर्चाच्या वाढीची कारणे सांगा.	
	ब)	गुंतवणुकीचा अर्थ सांगून त्याचे प्रकार विशद करा.	
	क)	भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे पैशाच्या पुरवठ्याचे मापन स्पष्ट करा.	

- ड) ग्राहक किंमत निर्देशांक टीप लिहा.
- इ) राष्ट्रीय उत्पन्नाची व्याख्या, महत्व स्पष्ट करा.
- फ) मंदीयुक्त चलनवाढीची कारणे सांगा.
- य) कराचा अर्थसांगून कराची वैशिष्ट्ये सांगा.
- **प्रश्न** 4) कोणताही 1 प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

- अ) जे.एम.केन्स यांचा रोजगार सिद्धांत विशद करा.
- ब) स्थूल अर्थशास्त्राची व्याख्या सांगून स्वरूप व व्याप्ती विशद करा.

Total No. of Questions: 4]	SEAT No.:
P-4353	[Total No. of Pages : 6

[6032]-SODL-2006 S.Y. B.Com.

205 : ELEMENTS OF COMPANY LAW (2019 Pattern) (CBCS)

			(2019 Pattern)	(C.	DCS)
Time	e : 3 I	Hours	7		[Max. Marks : 70
Insti	ructio	ons to	the candidates:		
	1)	All	questions are compulsory.		
	2)	Figi	ures to the right indicate full ma	rks.	
Q1)	Att	empt	any Ten out of Twelve from	the f	following: $[10 \times 1 = 10]$
	a)	Wh	ich of the following is not a reg	gister	ed Company?
		i)	Life Insurance Corporation of	f Indi	la
		ii)	Bajaj Auto		
		iii)	Tata Steel Company		
		iv)	Indian Petroleum		
	b)	The	e persons who come togethe	er to	form a Company are called
			<del></del>		
		i)	Promoter	ii)	Organiser
		iii)	Director	iv)	Manager
	c)		er obtaining registration, A Publi ificate, only after that it can sta		
		i)	Commencement of business	ii)	Registration
		iii)	Enforcement	iv)	None of these
	d)		number given a Company Regalled	istraı	r after registration of a Company
		i)	Company Identification Num	ber	
		ii)	Personal Identification Numb	er	
		iii)	TIN		
		iv)	None of these		

e)	The State of the Company which is to be incorporated, The name of that state is written in					
	i)	Place Clause	ii)	Name Clause		
	iii)	Objective Clause	iv)	Liability Clause		
f)		e total share capital of a Comp ts of fixed amount called		is divided into specific smaller		
	i)	Shares	ii)	Stock Market		
	iii)	Debentures	iv)	None of these		
g)	The	e first Director of a Public Con	npany	is appointed by		
	i)	Shareholders	ii)	People		
	iii)	Government	iv)	Promoters		
h)		en the paid up share capital npany is required to appoint a		Company is The e time director.		
	i)	Two Crores	ii)	Three Crores		
	iii)	Five Crores	d)	Ten Crores		
i)	Anı	nual General Meeting is held at		time in the year		
	i)	1	ii)	2		
	iii)	3	iv)	4		
j)	How many days prior notice is given before the Annual General Meeti of the Company is held?					
	i)	21	ii)	22		
	iii)	30	iv)	25		
k)	Wh	en did The Information Techno	ology	Act come into existence?		
	i)	1999	ii)	2000		
	iii)	2005	iv)	2013		
1)	E-C	Sovernance means	_			
	i)	Electronics Governance	ii)	Electric Governance		
	iii)	Electrical governance	iv)	None of these		

Q2) Attempt any five out of seven from the following:

 $[5 \times 5 = 25]$

- a) What is a 'Joint Stock Company'? State the Characteristics of such a Company.
- b) Explain in detail the steps in the promotion process of a Company.
- c) Explain the Elements of Articles of Association.
- d) What are the features of Preference Shares?
- e) Explain the Corporate Social Responsibility of the Company.
- f) What is voting? What are the different methods of voting?
- g) What is e-Governance? Explain its advantages.

Q3) Attempt any five out of seven from the following:

 $[5 \times 5 = 25]$

- a) Explain the difference between a Private Company and a Public Company.
- b) Write a Note on Certificate of Company Registration.
- c) What is 'Share'? Write Characteristics of Share.
- d) Explain the qualifications of the Director.
- e) Explain the role of Board of Directors.
- f) Explain the legal provisions regarding holding of special general meetings.
- g) Explain the Importance of e-filing.

Q4) Attempt any one out of two from the following:

 $[1 \times 10 = 10]$

- a) Explain the difference between Article of Association and Memorandum of Association.
- b) What do you mean by a Director? Explain the Powers and Duties of Director.

P-4353

[6032]-SODL-2006

S.Y. B.Com.

205 : ELEMENTS OF COMPANY LAW

(2019 Pattern) (CBCS) (मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 त	ास]					[एकूण गुण : 70
सूचना :	1)	सर्व प्रश	न सोडविणे आवश्यक आहे.			
	2)	उजवीक	डील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.			
प्रश्न 1)	खार्ल	ोलपैकी व	कोणतेही 10 प्रश्न सोडवा (प्रत्ये	की 1 गु	रुण).	$[10 \times 1 = 10]$
	अ)	खालील	पैकी कोणती नोंदणीकृत कंपन	ी नाही.		
		i) q	गरतीय आयुर्विमा महामंडळ	ii)	बजाज ऑटो	
		s (iii	ाटा स्टील कंपनी	iv)	भारतीय पेट्रोलियम	
	ब)	ज्या व्य	क्ती एकत्र येऊन कंपनीची स्थाप	ना करत	ात, त्या व्यक्तींना	म्हणतात.
		i) y	ा वर्तक	ii)	संघटक	
		iii) र	गंचालक	iv)	व्यवस्थापक	
	क)		ोक कंपनीला नोंदणीदाखला मि च व्यवसाय प्रारंभ करता येतो.	ळाल्यान	तर प्रम	ाणपत्र मिळवे लागते,
		i) ē	यवसाय प्रारंभ	ii)	नोंदणी	
		iii) 5	वर्तन	iv)	यापैकी नाही	
	ਭ)	कंपनीर्च	ो नोंदणी झाल्यानंतर कंपनी निबंध	प्रक कंप	नीला एक क्रमांक देतात	. त्यास
		म्हणतात				
		i) a	फंपनीओळख क्रमांक	ii)	व्यक्तिगत ओळख क्र	मांक
		iii) र्ट	प्रीन	iv)	यापैकी नाही	
	इ)		यात कंपनी स्थापन होणार आहे	, त्या रा	ज्याचे नाव	यामध्ये लिहिलेले
		असते.				
		i) ŧ	थल विधान	ii)	नाम विधान	
		iii) 3	द्विष्ट विधान	iv)	देयता विधान	

फ)					
		ालाम्हणतात.	••		
	i)	भाग	ii)	भागबाजार	
	iii)	कर्जरोखे	iv)	यापैकी नाही	
य)	सार्व	जनिक कंपनीचा पहिला संचालक	हा	द्वारे नियुक्तकेला जातो.	
	i)	भागधारक	ii)	लोक	
	iii)	शासन	iv)	प्रवर्तक	
₹)		। कंपनीचे वसूल भाग भांडवल हे लकाची नियुक्ती करणे आवश्यक उ		इतके असते. त्याकंपनीला पूर्णवेळ	
	i)	दोन कोटी	ii)	तीन कोटी	
	iii)	पाच कोटी	iv)	दहा कोटी	
ल)	वार्षि	क सर्वसाधारण सभा ही वर्षातून	• • • • • •	वेळा भरवली जाते.	
	i)	1	ii)	2	
	iii)	3	iv)	4	
ਕ)		गिच्या वार्षिक सर्वसाधारण सभेपूर्वी ोजित केली जाते?	किती	दिवस अगोदर सभेची सूचना पाठवून सभा	
	i)	21	ii)	22	
	iii)	30	iv)	25	
श)	माहि	ती तंत्रज्ञान कायदा कधी पासून अरि	न्तत्वात	आला?	
	i)	1999	ii)	2000	
	iii)	2005	iv)	2013	
स)	ई–ग	व्हर्नन्स म्हणजे			
	i)	इलेक्ट्रॉनिक्स गव्हर्नन्स	ii)	इलेक्ट्रिक गव्हर्नन्स	
	iii)	इलेक्ट्रिकल गव्हर्नन्स	iv)	यापैकी काहीही नाही	
खार्ल	ोलपैर्क	ो कोणतेही 5 प्रश्न सोडवा. (प्रत्येव	ति 5 गु	$[5 \times 5 = 25]$	
अ)	'संयु	क्त भांडवली कंपनी' म्हणजे काय?	अशा	कंपनीची वैशिष्ट्ये सांगा.	
ब)	कंपन	ीच्या प्रवर्तन प्रक्रियेतील टप्पे सवि	स्तर स्प	ष्ट करा.	
क)	नियमावलीतील घटक स्पष्ट करा.				

प्रश्न 2)

- ड) अग्रहक्र भागाची वैशिष्टे सांगा.
- इ) कंपनीच्या सामाजिक जबाबदारीची माहिती सांगा.
- फ) मतदान म्हणजे काय? मतदानाच्या विविध पद्धती कोणत्या?
- य) ई-गव्हर्नन्स म्हणजे काय? त्याचे फायदे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही 5 प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 5 गुण)

 $[5 \times 5 = 25]$

- अ) खाजगी कंपनी आणि सार्वजनिक कंपनी यांच्यातील फरक स्पष्ट करा.
- ब) टिप लिहा-कंपनी नोंदणीचे प्रमाणपत्र.
- क) भाग म्हणजे काय? भागाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) संचालकाच्या पात्रता स्पष्ट करा.
- इ) संचालक मंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.
- फ) विशेष सर्वसाधारण सभा भरविण्यासंबंधी कायदेशीर तरतुदी स्पष्ट करा.
- य) ई-फायलिंग चे महत्त्व स्पष्ट करा.
- **प्रश्न** 4) खालीलपैकी कोणतेही 1 प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 10 गुण)

 $[1 \times 10 = 10]$

- अ) घटनापत्रक व नियमावली यातील फरक स्पष्ट करा.
- ब) संचालक म्हणजे काय? संचालकांचे अधिकार व कर्तव्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]	SEAT No.:	
P4354	[Total	No. of Pages :

[6032]-SODL-2007 S.Y.B.Com.

206 A: BUSINESS ADMINISTRATION - I (2019 Pattern) (CBCS)

Time: 3 Hours]					[Max. Ma	rks : 70		
Instruct	ions to	the c	andidates:					
1)	_		ns are compulsory.					
2)	Figur	es to	the right indicate full marks	•				
Q1) At	ttempt	any	ten out of twelve from the	following.		[10]		
	i)		condary industries included		_	oducts		
		a)	Primary	b)	Secondary			
		c)	Tertiary	d)	Secondary and Ter	tiary		
	ii)		ying and selling of goods undaries of the country is			phical		
			_		Foreign Trade			
		c)	International Trade	ŕ	All of the above			
	iii)	Th	e head in the Hindu Ur	divided F	amily business syst	tem is		
	ŕ		called					
		a)	Secretary	b)	Chairman			
		c)	Karta	d)	Coparcener			
	iv)							
		a)	Limited	b)	Public			
		c)	Collective	d)	Unlimited			
	v)	Αl	Limited Liability Partners	hip is form	ed under the	_Act.		
		a) Limited Liability Partnership Act 2008						
		b)	Indian Partnership Act 1	932				
		c)	Indian Company Act 19	56				
		d)	Maharashtra Cooperativ	ve Act 1960	)			
	vi)	DF	PIN means					
		a)	Designated partner Iden	tification N	letwork			
		b)	Designated partner India	an Number				
		c)	Digital partner Identifica					
		<u>d)</u>	Designated partner Iden					

		vii)		artnership Firm is established u	under	Act.
			a)	Company Act 2013		
			b)	Indian Partnership Act 1932		
			c)	Indian Contract Act 1872		
			d)	None of the above		
		viii)		address of the registered off nated to the Registrar within _		• •
			a)	15	b)	30
			c)	60	d)	45
		ix)	Full	form of GST is		
			a)	General Sales Tax	b)	Goods & Service Tax
			c)	Goods & Sales Tax	d)	None of the above
		x)		means permission given b	y law	to continue business after
			com	pleting legal matters.		
			a)	Business Licensing Policy		
			b)	Income Tax Return		
			c)	Registration		
			d)	None of the above		
		xi)	Proc	luctivity is measured in		_ source.
			a)	Raw Material Input	b)	Worker Input
			c)	Capital Input	d)	All of the above
		xii)	Full	form of CSR is		
			a)	Corporate Search Responsibil	lity	
			b)	Corporate Social Responsibility	ity	
			c)	Corporate Science Responsib	ility	
			d)	Corporate Social Research		
Q 2)	Atter	npt a	ny fi	ve out of seven from the follow	ving.	[25]
	a)	Expl	ain t	he social objectives of business	s.	
	b)	State	the	merits of Multinational Compa	nies.	
	c)	Desc	cribe	the external factors in Business	s Env	ironment.
	d)	Disti	ingui	sh between Promotor and Entre	epren	eur.
	e)	State	the	laws related to Industry.		
	f)	Writ	e not	e -National Productivity Counc	cil.	
	g)	Writ	e the	advantages of Mergers.		

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Explain the economic objectives of Business.
- b) State the demerits of Multinational Companies.
- c) Describe the factors in Macro Environment.
- d) Write note-Business Promotor
- e) Explain the Registration Process of Commencement of Business.
- f) What is meant by 'Quality Circle'?
- g) What is meant by 'Outsourcing'?
- **Q4**) Attempt any one out of two from the following.

- a) Define Business Promotion. Explain the steps of Business Promotion.
- b) State the various types of business.

P4354

[6032]-SODL-2007

S.Y.B.Com.

206 A: BUSINESS ADMINISTRATION - I

(2019 Pattern) (CBCS)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/ **/** एकूण गुण : 70 सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे. सूचना :-*1*) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात. *2*) $\mathbf{y}.1$) खालीलपैकी कोणतेही 10 प्रश्न सोडवा. [10]..... उद्योगातून निर्माण होणाऱ्या उत्पादनाचा कच्चा माल म्हणून उपयोग करणाऱ्या उद्योगांचा समावेश दय्यम उद्योगांमध्ये होतो. अ) प्राथमिक उद्योग द्वितीय उद्योग ਕ) क) तृतीय उद्योग द्वितीय उद्योग व तृतीय उद्योग ड) देशाच्या भौगोलिक सीमांतर्गत केली जाणारी वस्तू व सेवांची खरेदी-विक्री म्हणजे ..... ii) होय. विदेशी व्यापार अ) अंतर्गत व्यापार ब) आंतरराष्ट्रीय व्यापार ड) वरील पैकी सर्व अविभक्त हिंदु कुटुंब व्यवसाय पद्धतीतील कुटुंबप्रमुखाला ...... असे म्हणतात. iii) सचिव ਕ) अध्यक्ष क) कर्ता ड) सदस्य भागीदारी संस्थेमध्ये भागीदारांची जबाबदारी ही ...... असते. iv) मर्यादित सार्वजनिक अ) ਕ) क) सामूहिक ड) अमर्यादित मर्यादित दायित्व भागीदारीची स्थापना ..... कायद्यान्वये करण्यात येते. मर्यादित दायित्व भागीदारी कायदा-2008 भारतीय भागीदारी कायदा-1932 ब) भारतीय कंपनी कायदा-1956 क) महाराष्ट्र सहकारी कायदा-1960 DPIN (डीपीआयएन) म्हणजे ..... होय. vi) Designated partner Identification Network अ) Designated partner Indian Number ਕ) Digital partner Identification Number क) Designated partner Identification Number ड)

	vii)	भागीदारी फर्मचीया कायद्यानुसार स्थापन केली जाते.			
		अ)	कंपनी कायदा-2013	ब)	भागीदारी कायदा 1932
		क)	भारतीय करार कायदा-1872	ड)	वरीलपैकी नाही
	viii)	कंपनी	च्या नोंदणीकृत कार्यालयाचा पत्ता नोंदणीच्या	• • • • • • •	दिवसांच्या आत रजिस्ट्रारला
		कळव	ावा लागतो.		
		अ)	15	ब)	30
		क)	60	ਵ)	45
	ix)	GST	िचे पूर्ण नाव−		
		अ)	General Sales Tax	ब)	Goods & Service Tax
		क)	Goods & Sales Tax	ड)	वरीलपैकी नाही
	x)		म्हणजे कायदेशीर बाबी पूर्ण करून व	त्र्यवसार	य सुरू ठेवण्याची कायद्याने दिलेली
			त्रगी होय.		
		,	व्यवसाय परवाना धोरण	ब)	प्राप्तिकर विवरण
			नोंदणी	ड)	वरीलपैकी नाही
	xi)	खाली	लिपैकी कोणत्या इनपुट स्त्रोतांमध्ये उत्पादकता म	गोजली	जाऊ शकते.
		अ)	कच्चा माल इनपुट	ब)	कामगार इनपुट
		क)	भांडवल इनपुट	ड)	वरीलपैकी सर्व
	xii)	सीएस	आर (CSR) चे पूर्ण नाव-		
		अ)	Corporate Search Responsibility		
		ब)	Corporate Social Responsibility		
		क)	Corporate Science Responsibility		
		ਤ)	Corporate Social Research		
प्र. 2)	खाली	लपैकी	कोणतेही 5 प्रश्न सोडवा.		[25]
	अ)	व्यवस	गयाची सामाजिक उद्दिष्टे स्पष्ट करा.		
	ब)	बहुराष्ट्र	ट्रीय कंपन्यांचे फायदे सांगा.		
	क)	व्याव	प्रायिक पर्यावरणातील बाह्य घटकांचे वर्णन करा.	•	
	ਤ)	प्रवर्तव	क आणि उद्योजक फरक लिहा .		
	इ)	औद्यो	गिक संबंधित कायदे सांगा.		
	फ)	'राष्ट्री	य उत्पादकता परिषद' टीप लिहा.		
	य)	विली	नीकरणाची फायदे लिहा.		

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही 5 प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) व्यवसायाची आर्थिक उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ब) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांचे दोष सांगा.
- क) समग्र पर्यावरणातील घटकांचे वर्णन करा.
- ड) 'व्यावसायिक प्रवर्तक' टीप लिहा.
- इ) व्यवसाय सुरू करण्याची नोंदणी प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- फ) गुणवत्ता वर्तुळे म्हणजे काय?
- य) आऊटसोर्सिंग म्हणजे काय?

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही 1 प्रश्न सोडवा.

- अ) व्यवसाय प्रवर्तनाची व्याख्या करा व्यवसाय प्रवर्तनाच्या विविध पायऱ्या स्पष्ट करा.
- ब) व्यवसायाचे विविध प्रकार सांगा.

SEAT No.: P4355 [Total No. of Pages: 6 [6032]-SODL-2008 S.Y.B.Com. **COMMERCE** 206B: Banking & Finance **(2019 Pattern)** Time: 3 Hours] [Max. Marks: 70 Instructions to the candidates: All questions are compulsory. *1*) Figures to the right side indicates the full marks. *Q1*) Attempt any ten $[10 \times 1 = 10]$ In India refers to those banks which have been included in the i) second schedule of Reserve Bank of India act, 1934. a) Scheduled Banks b) Non-Scheduled Banks c) Nationalized Banks d) Co-operative Banks ii) The Hilton Young commission recommended the establishment of in India. Central Bank b) Commercial Bank a) **Industrial Bank** d) None of the above c) More than _____ private sector banks operating in India around 1951. iii) 566 b) 474 a) c) 92 d) 101 State Bank of India came into existence on, _____. 1 July 1956 b) 1 July 1955 a) 1 July 1958 12 July 1956 c) d) Rural co operative credit institution includes, _____. v) State co operative Banks a) District central co operative Banks b)

Primary Agricultural credit societies

All of the above

c)

d)

Total No. of Questions: 4]

V1)	was the established to take care of foregin exchange loans.					
	a)	ICICI	b)	IDBI		
	c)	AXIS	d)	None of the above		
vii)	EFT	means				
	a)	Electronic fund Transfer				
	b)	Electronic foregin Transfer				
	c)	Electronic food Transfer				
	d)	Electric foregin Trade				
viii)	shou			ded that Days norm on, if installment of principal is		
	a)	90	b)	180		
	c)	120	d)	100		
ix)	Nati	onalization of RBI on	.			
	a)	January 1949	b)	September 1949		
	c)	January 1950	d)	January 1951		
x)				here government has more than ment & functioning is managed		
	• •	50%	b)	52%		
	c)	48%	d)	90%		
xi)		lern wholesale Banking is enga	,	in		
ŕ	a)	Under writing	b)	Financial wholesaling		
	c)	Market Making	d)	All of above		
xii)	Dev	elopment Banks in India		_		
	a)	IFCI	b)	IDBI		
	c)	SIDBI	d)	All of above		

Q2) Solve any Five.

 $[5 \times 5 = 25]$

- i) What was the impact of nationalization on the Indian Banking Sector?
- ii) Regulatory Functions of RBI discuss.
- iii) What is the role of private sector banks in India?
- iv) What is the scope of development Banks?
- v) Explain the various features of Social Banking?
- vi) State the objectives of Banking reforms.
- vii) What did the co-operative credit societies Act 1904 provide for?

Q3) Solve any five.

 $[5 \times 5 = 25]$

- i) Analyse the impact of covid -19 on Indian Banking Sector.
- ii) Discuss the objectives of the Reserve Bank of India.
- iii) Explain the recommended suggestions given by Narsimhan committee- I (1991).
- iv) Explain the challenges before public sector banks in India.
- v) State the importance of Indian co-operative Banking.
- vi) Write short note on IDBI Bank.
- vii) Explain the structure of Indian Banking System.

Q4) Solve any one.

 $[1 \times 10 = 10]$

- i) Explain Digital Banking in details.
- ii) Explain India's present currency system.

P4355

[6032]-SODL-2008 S.Y.B.Com. COMMERCE

206B : Banking & Finance (2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वळ: उता	н/			[एकूण गुण : 70
सूचना :-	<i>1</i>)	सर्व प्रश्न सोडवणे अनिवार्य आहे.		
	<i>2</i>)	उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात	•	
प्र. 1) कोण	ातेही दह	हा सोडवा.		[10×1=10]
i)	••••	म्हणजे भारतातील अशा	बँका, ज	यांचा समावेश भारतीय रिजर्व्ह बँक कायदा
	193	4, च्या दुसऱ्या परिशिष्टात होतो.		
	अ)	अनूसूचित बँक	ब)	बिगर–अनूसूचित बँक
	क)	राष्ट्रीकृत बँक	ਭ)	सहकारी बँक
ii)	••••	च्या स्थापनेची हिल्टन यंग	आयोगा	ने शिफारस केली.
	अ)	केंद्रिय बँक	ब)	व्यावसायिक बँक
	क)	औद्योगिक बँक	ਵ)	वरील पैकी नाही
iii)	भारत	ात हून अधिक खासगी	क्षेत्रातील	न बँका 1951 वेळी कार्यरत होत्या.
	अ)	566	ब)	474
	क)	92	ਭ)	101
iv)	••••	रोजी स्टेट बँक ऑफ इंडिया अ	स्तित्वात	आली.
	अ)	1 जुलै 1956	ब)	1 जुलै 1955
	क)	1 जुलै 1958	ਫ)	12 जुलै 1956
v)	ग्रामी	ण सहकारी बँकांमध्येयां	वा समावे	श होतो.
	अ)	राज्य सहकारी बँका	ब)	जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँका
	क)	प्राथमिक कृषी पतसंस्था	ਫ)	वरील पैकी सर्व

VI)	फारन एक्सचज लान्सचा काळजा घण्यासाठा चा स्थापना झाला.					
	अ)	ICICI	ब)	IDBI		
	क)	AXIS	ड)	None of the above		
vii)	EFT	ुम्हणजे				
	अ)	इलेक्ट्रॉनिक फंड ट्रान्सफर	ब)	इलेक्ट्रॉनिक फॉरेन ट्रान्सफर		
	क)	इलेक्ट्रॉनिक फूड ट्रान्सफर	ड)	इलेक्ट्रीक फॉरेन ट्रेड		
viii)		हम् समिती – II अनुसार, जर मुद्दलचा परताव दिवसांचा कालवधी नियम पाठ		ना वेळेत न केल्यास, मालमत्ता वर्गीकरणासाठी		
	अ)	90	ब)	180		
	क)	120	ड)	100		
ix)	रिजव	ई बँकेचे राष्ट्रीयीकरण रोजी झ	ाले.			
	अ)	जानेवारी 1949	ब)	सप्टेंबर 1949		
	क)	जानेवारी 1950	ड)	जानेवारी 1951		
x)	सार्वजनिक क्षेत्रातील बँका म्हणजे अशा बँका, ज्यांत टक्के हिस्सा सरकारचा असृ त्यांचे व्यवस्थापन व कामकाज सरकारद्वारेच चालते.					
	अ)	50%	ब)	52%		
	क)	48%	ਭ)	90%		
xi)	आधु	नेक घाऊक बँकींग ही यात	कार्य	रत असते.		
	अ)	अंडर रायटिंग	ब)	फायनान्शीयल होलसेलिंग		
	क)	मार्केट मेकिंग	ड)	सर्व योग्य		
xii)	भारत	ातील विकास बँका				
	अ)	IFCI	ब)	IDBI		
	क)	SIDBI	ਤ)	वरील सर्व		

प्र.2) कोणतेही पाच सोडवा.

 $[5 \times 5 = 25]$

- i) भारतीय बँक प्रणालीवर राष्ट्रीयीकरणाचा काय परिणाम झाला आहे?
- ii) भारतीय रिजर्व्ह बँकेची नियामक कार्य स्पष्ट करा.
- iii) खासगी क्षेत्रातील बँकांची भूमिका स्पष्ट करा.
- iv) विकास बँकांची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- v) सामाजिक बँकांची विविध वैशिष्टये विशद करा.
- vi) बँकींग क्षेत्रातील सुधारणांची उद्दिष्टे सांगा.
- vii) सहकारी संस्था कायदा 1904 कायद्याने काय तरतूदी केल्या?

प्र.3) कोणतेही पाच सोडवा.

 $[5 \times 5 = 25]$

- i) कोविड -19 चा भारतीय बँक क्षेत्रावर झालेला परिणाम अभ्यासा.
- ii) भारतीय रिजर्व्ह बँकेची उद्दिष्टये विशद करा.
- iii) नरसिंहम् I (1991) ने केलेल्या शिफारशी स्पष्ट करा. समिती.
- iv) सार्वजनिक क्षेत्रातील बँकांसमोरील आव्हाने सांगा.
- v) भारतीय सहकारी बँकांचे महत्त्व विशद करा.
- vi) IDBI BANK वर संक्षिप्त टिप लिहा.
- vii) भारतीय बँक प्रणालीची रचना स्पष्ट करा.

प्र.4) कोणताही एक सोडवा.

 $[1 \times 10 = 10]$

- i) डिजीटल बँकींग विषयी सविस्तर लिहा.
- ii) भारताची सध्याची चलन पध्दती स्पष्ट करा.

6

Total No. of Questions : 4]		SEAT No. :	_
P4356	[6022] SODI 2000	[Total No. of Pages :	: 2

S.Y.B.Com. 206C: BUSINESS LAWS AND PRACTICES (2019 Pattern)

Time: 3 Hours [Max. Marks: 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- **Q1)** Attempt any ten out of twelve from the following.

 $[10 \times 1 = 10]$

- a) Explain the term reinsurance.
- b) Explain the term Retail sales.
- c) Define agreement as per Competition Act 2002
- d) Define electronic signature.
- e) Define Co-operative Society.
- f) Define lock-out
- g) What do you mean by Buyer?
- h) Define the term principle of indemnity.
- i) Define term recruitment as per Maharashtra shops and establishments Act,2017.
- j) Define the term industrial dispute.
- k) Broker as defined in Sec 2 as per Maharashtra Agricultural Produce marketing. (development and regulations) Act 1963.
- 1) Define consumer co-operative society.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

 $[5 \times 5 = 25]$

- a) What are the punishments for establishments that disregard the provisions of Sec 7 of Maharashtra Shops and Establishment Act?
- b) What are the current challenges in the life insurance industry?
- c) What do you mean by cyber security?
- d) What are non-forfeiture regulations?
- e) What are the types of liability insurance
- f) Briefly explain state marketing board
- g) What is maturity claim?
- Q3) Attempt any five out of seven from the following.

 $[5 \times 5 = 25]$

- a) What are the various forms of strikes?
- b) What are the two conditions for return of premium?
- c) What do you mean by electronic governance?
- d) Briefly explain bye-laws as per Maharashtra Co-operative Societies Act, 1960.
- e) When an electronic record is deemed secure? As per information technology.
- f) Explain the procedure of cancellation of registration of a society.
- g) What are the two conditions for return of premium?
- **Q4)** Attempt any one out of two from the following.

 $[1 \times 10 = 10]$

- a) State the types of marine insurance policies.
- b) Discuss the scope and objectives of Industrial Dispute Act, 1947.

Total No. of Questions: 4	4]
----------------------------------	----

P4357

[Total No. of Pages: 5

[6032]-SODL-2010 S.Y.B.Com. 206E: COSTAND WORKS ACCOUNTING

Time: 3 Hours] [Max. Marks: 70] Instructions to the candidates: 1) All questions are compulsory. 2) Figures to the right side indicate full marks. 3) Use of Calculator is allowed.				
<i>Q1</i>) A)	Fill:	in the blanks (Any Five) [5] The amount of expenditure incurred on, or attributable to, a specified		
	,	thing or an activity or cost unit is known as		
	b)	A cost that is easily traceable to a cost object is known as		
	c)	E.O.Q. stands for		
	d)	A total of all the direct costs is known as		
	e)	An unit of product or service in relation to which costs are ascertained is called as		
	f)	The Technique and process of ascertaining the cost is known as		
		·		
B)	State	e whether the following statement is TRUE or FALSE (Any Five)[5]		
	a)	Costing is specialized branch of accounting which deals with Classification, recording, allocation and directing.		
	b)	The aggregate amount of all the items of expenses paid or payable for the particular product or service is called as marginal cost.		
	c)	A location, person, or item of equipment for which costs may be ascertained and used for the purposes of cost control is known as Cost Center.		

- d) The expenses which can be directly charged to jobs, products, processes, cost centers or cost units is termed as direct cost.
- e) Machine hour rate is an improvement over the percentage on direct labour cost method.
- f) A cost that changes in total amount with the change in the level of activity is known as Fixed Cost.

Q2) Attempt any Five from the following.

[25]

- a) What are the Objectives of Cost Accounting?
- b) What are the Functions of the Purchase Department?
- c) Write note on 'Purchase Requisition'.
- d) From the figures given below, calculate Economic Order Quantity (EOQ) and Total cost at EOQ.
  - Total consumption of material per year 10,000 kgs
  - Buying cost per order Rs. 50
  - Unit cost of material Rs. 2 per kg
  - Carrying and storage cost 8%
- e) Calculate Ordering Level, Minimum Level and Maximum Level from the following:
  - Re-order quantity 1,500 units,
  - Re-order period 4 to 6 weeks,
  - Maximum consumption 400 units per week
  - Average consumption 300 units per week
  - Minimum consumption 250 units per week
- f) From the following information, calculate Stock Turnover Ratio:

	Material - A	Material - B
Opening Stock	25,000	87,500
Closing Stock	15,000	62,500
Purchases	1,90,000	1,25,000

g) From the following information, find out the value of Prime Cost.

Particulars	Rs.
Opening Stock of Raw Material	45,000
Closing Stock of Raw Material	35,000
Purchases of Raw Material	1,34,000
Carriage Inward	3,400
Productive Wages	12,500
Unproductive Wages	23,000
Direct Expenses	9,000

Q3) Attempt any Five from the following.

[25]

- a) What are the advantages of Bin Card?
- b) Difference between Financial Accounting and Cost Accounting.
- c) Write Note on-Piece Rate System.
- d) Draw s specimen for Material Requisition Note.
- e) From the following information, prepare a statement showing ABC analysis.

A store has 4,000 items of consumption and monthly consumption value is Rs.8,00,000.

The other details are as follows:

Material type	Percentage of each item	Percentage of Total Value
A	10%	65%
В	30%	20%
С	60%	15%
Total	100%	100%

f) Using Taylor's differential piece rate system, find out the earnings of workers X and Y from the following particulars:

Standard Time per piece = 20 minutes

Normal Rate per hour = 0.90

In a 9 hours day, X produces 25 units and Y produces 30 units.

Lower rate is 80% of normal rate and higher rate is 120% of normal rate.

- g) ABC Ltd. provided the following information.
  - No. of workers (1st April 2022) 400
  - No. of workers (30th April 2022) 500
  - No. of workers resign 35
  - No. of workers discharge 10
  - No. of replacement 40

Calculate labour turnover rate under:

- i) Separation Method
- ii) Replacement Method
- iii) Flux Method

Q4) Attempt any One from the following.

[10]

a) From the following information for the month of January, prepare a cost sheet to show the following components: i) Prime Cost, ii) Factory Cost, iii) Cost of Production, iv) Total Cost.

Particulars	Rs.	Particulars	Rs.
Direct material	57,000	Director's remuneration	1,500
Direct wages	28,500	Telephone and postage	200
Factory rent	2,500	Printing and stationery	100
and rates			
Office rent	500	Legal charges	150
and rates			
Plant repairs	1,000	Advertisement	1500
and maintenance			
Plant depreciation	1,250	Salesmen's salaries	2,500
Factory heating	400	Showroom rent	500
and lighting			
Factory manager's	2,000	Sales	1,16,000
salary			
Office salaries	1,600		

b) The following transactions occurred in the month from January to March 2022 regarding purchase and issue of a material:

2 Jan. 2022 Purchased 4,000 units @ 4.00 per unit

20 Jan. 2022 Purchased 500 units@ 5.00 per unit

5 Feb. 2022 Issued 2,000 units

10 Feb. 2022 Purchased 6,000 units @ 6.00 per unit

12 Feb. 2022 Issued 4,000 units

2 Mar. 2022 Issued 1,000 units

5 Mar. 2022 Issued 2,000 units

15 Mar. 2022 Purchased 4,500 units @ 5.50 per unit

20 Mar. 2022 Issued 3,000 units

Prepare Stores Ledger Account as per FIFO method of charging material issues.

Total No. of Questions : 4]	SEAT No. :
P-4358	[Total No. of Pages : 4

[6032]-SODL-2011 S.Y. B.Com.

206G :BUSINESS ENTREPRENEURSHIP (2019 Pattern)

			(2019 F	'attern	.)
Time	e:3 H	lours	s]		[Max. Marks : 70
Insti	ructio	ns to	the candidates:		-
	<i>1</i>)	All	questions are compulsory.		
	2)		ures to the right indicate ful	marks.	
Q 1)	Atte	empt	t any 10 out of 12 from th	e follow	ing: [10]
~	i)	_	_		al in making a person successful
	,		repreneur is known as		
			Technical consultancy		
			Entrepreneurial developm	ent progi	ram
		c)		1 0	
		d)	Achievement motivation to	raining.	
	ii)	An	entrepreneur who is a dynar	nic perso	n and is interested in establishing
			usiness enterprise is called	_	_
		a)		b)	
		c)	Professional	d)	First generation
	iii)		is the most importa	ant functi	on of an entrepreneur according
		to S	Schumpeter.		
		a)	Innovation	b)	Organizing
		c)	Managing	d)	Planning
	iv)	Inn	ovation means		
		a)	Invention	b)	Creating something new
		c)	Imagination	d)	None of these.
	v)	The	e word entrepreneur is deri	ved from	the word.
		a)	Latin	b)	French
		c)	Greek	d)	Marathi
	vi)	Cac	dbury Committee is associa	ited with	·
		a)	CSR	b)	Corporate Governance
		c)	Environment	d)	Business Ethics
	vii)	Bus	siness Ethics is focuses on		
		a)	Profit Maximization	b)	Welfare of Society
		c)	Welfare of Directors	d)	All of the above

	VIII)	Wh	ich of the following sectors do	es no	ot come under the service s	sector						
		in Ir	ndia?									
		a)	Agriculture	b)	Banking							
		c)	1	d)								
	ix)	SK	Kalia Committee is associated	with								
		a)	Self Help Group	b)	Corporate Governance							
		c)	Environment	d)	EXIM Policy							
	x)	Wh	o propounded the Trusteeship	p app	roach of the business tov	vards						
		society?										
		a)	Indira Gandhi	b)	Jawaharlal Nehru							
		c)	Mahatma Gandhi	d)	Medha Patkar							
	xi)	Wh	ich Section of the Companies	Act de	eals with CSR?							
		a)	135	b)	149							
		c)	235	d)	62							
	xii)	Wh	at are the major problems of sr	nall ir	ndustries?							
		a)	Availability of the funds	b)	Availability of the raw ma	terial						
		c)	Competition	d)	All of the above							
<i>Q</i> 2)	Atte	mpt	any 5 out of 7.			[25]						
	a)	Exp	plain the Need and Importance	of En	trepreneurship.							
	b)	Wh	at are the Problems of Unempl	oyme	nt?							
	c)	Wri	Write a note on How to Become a Successful Internet Entrepreneur.									
	d)	Exp	plain the Techniques and Tools	of Cr	eativity.							
	e)	Exp	plain the Principles of Innovation	n.								
	f)	Wri	te a note on Corporate Social	Respo	onsibility.							
	g)	Wh	at do you mean by Social Aud	it?								
<i>Q3</i>)	Atte	mpt	any 5 out of 7.			[25]						
~ /	a)	-	ividual Entrepreneurship V/s G	roup]	Entrepreneurship.							
	b)		Help Group- Definition & Me	_								
	c)		portunities to Service Industry	_								
	d)		tinction Between Service Indus			S.						
	e)		ntribution of Mr. Ratan Tata in	•	•							
	f)		llenges of Globalization.									
	g)		repreneurship Development in	India.								
(14)	Δtto	mnt	Any 1 out of 2.			[10]						
27)	a)	_	plain the Role of the Service Se	ctor i	n the National Economy	[TO]						
	b)	_	plain the Principles of Business		-							
	0)	LAP	rum die i interpres of Business	Lunc	<i>,</i> ,							

P-4358

[6032]-SODL-2011 S.Y. B.Com.

206G :BUSINESS ENTREPRENEURSHIP

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

			(मराठा रवना	(IX)	
वेळ : 3 त	ास]				[एकूण गुण : 70
सूचना :	1)	सर्व	प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.		
	2)	उजव	गिकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवित	नात.	
प्रश्न 1)	खार्ल	ोलपैर्क	ो 12 पैकी कोणतेही 10 प्रयत्न करा:		[10]
	i)	एखा	द्या व्यक्तीला यशस्वी उद्योजक बन	वण्यात म	हत्त्वाचा ठरणारा प्रशिक्षण कार्यक्रम
		••••	म्हणून ओळखला जातो.		
		अ)	तांत्रिक सल्लागार	ब)	उद्योजक विकास कार्यक्रम
		क)	स्वयंरोजगार प्रशिक्षण	ਭ)	साध्य प्रेरणा प्रशिक्षण
	ii)	जो उ	द्योजक एक गतिमान व्यक्ती आहे आणि	णे त्याला व	यावसायिक उपक्रम स्थापन करण्यात
		रस ३	भाहे त्याला उद्योजक म्हणत	ात.	
		अ)	तांत्रिक	ब)	ट्रेडिंग
		क)	व्यावसायिक	ਭ)	पहिली पिढी
	iii)	शुम्पे	टरच्या मते उद्योजकाचे स	गर्वात महत्व	गचे कार्य आहे.
		अ)	नावीन्य	ब)	आयोजन
		क)	व्यवस्थापन	ਫ)	नियोजन
	iv)	नावी	न्य म्हणजे		
		अ)	अविष्कार	ब)	काहीतरी नवीन तयार करणे
		क)	कल्पना	ਵ)	यापैकी काहीही नाही
	v)	उद्य	जिक हा शब्दया शब्दाप	ासून बनला	। आहे.
		अ)	लॅटिन	ब)	फ्रेंच
		क)	ग्रीक	ਭ)	मराठी
	vi)	कॅडब	वरी समिती शी संबंधित	आहे.	
		अ)	CSR	ब)	कॉर्पोरेट गव्हर्नन्स
		क)	पर्यावरण	ਫ)	व्यवसाय आचारसंहिता
	vii)	<u>व्यव</u>	साय नैतिकता वर केंद्रित	त आहे.	
		अ)	नफा वाढवणे	ब)	समाजाचे कल्याण
		क)	संचालकांचे कल्याण	ड)	वरील सर्व

	VIII)	खाल	।।लपका काणत क्षत्र भ	गरताताल सवा क्षत्रा	तगत थ	त नाहा ?	
		अ)	शेती		ब)	बँकिंग	
		क)	वाहतूक		ड)	विमा	
	ix)	एस र	के कालिया समिती	शी संबंधितः	आहे.		
		अ)	बचत गट		ब)	कॉर्पोरेट गव्हर्नन्स	
		क)	पर्यावरण		ਵ)	एक्झिम पॉलिसी	
	x)	समा	जासाठी व्यवसायाचा वि	वेश्वस्त दृष्टिकोन को	णी मांड	इला?	
		अ)	इंदिरा गांधी		ਕ)	जवाहरलाल नेहरू	
		क)	महात्मा गांधी		ड)	मेधा पाटकर	
	xi)	कंपन	ी कायद्याचे कोण ते व	कलम CSR शी संव	बंधित ३	आहे?	
		अ)	135		ब)	149	
		क)	235		ਵ)	62	
	xii)	लघु	उद्योगांच्या प्रमुख सम	ास्या काय आहेत?			
		अ)	निधीची उपलब्धता		ब)	कच्या मालाची उपलब्धता	
		क)	स्पर्धा		ड)	वरील सर्व	
प्रश्न 2)	7 นิส์	ते को।	गतेही 5 सोडवा.				[25]
	अ)	उद्योजकतेची गरज आणि महत्त्व स्पष्ट करा.					
	ਰ) ਕ)	`	गारीच्या समस्या काय				
	क) क)		वी इंटरनेट उद्योजक र	-	टीप रि	लेहा.	
	ड)						
	इ)		ग्रक्रमाची तत्त्वे स्पष्ट का				
	फ)		रिट सोशल रिस्पॉन्सिब		लिहा.		
	य)		जिक अंकेक्षण म्हणजे	•			
2)	7 3-5	<del></del>	गतेही 5 सोडवा.				[25]
979 J)			गतहा <i>उ</i> साडवा. केक उद्योजकता आणि	ण गर उस्मोनस्य			[25]
	अ) ब)		त्तक उद्याजकता आणि । गट–व्याख्या आणि ३	`			
	ज <i>)</i> क)		। गट—व्याख्या आणि उ ण आणि शहरी भागात		ां चित्र		
	ज <i>ा)</i> ड)		उद्योग आणि उत्पादन	`			
	ड) इ)		रतन टाटा यांचे उद्योज	`	47/47.		
	फ)		तिकीकरणाची आव्हाने				
	_, य)		ातील उद्योजकता वि				
()	230						[10]
प्रश्न 4)			गतेही 1 सोडवा. 				[10]
	ə) Э)	• • •	प अर्थव्यवस्थेतील सेव	• • • • • • • • • • • • • • • • • • • •	1 ष्ट करा	•	
	ब)	व्याव	ासायिक नीतिशास्त्राची	तत्त्व स्पष्ट करा.			

Total No. of Questions: 4]	SEAT No.:
D 4250	[Total No. of Pages • A

[6032]-SODL-2012

S.Y. B.Com.

206H: MARKETING MANAGEMENT **(2019 Pattern)** Time: 3 Hours] [Max. Marks : 70] Instructions to the candidates: All questions are compulsory. Figures to the right side indicate full marks. 2) **Q1**) Attempt any Ten out of Twelve from the following: [10] What is the philosophy of Marketing management? a) b) State the components of marketing mix. c) State two forces restraining of international marketing. Define marketing planning. d) What is marketing research? e)

- f) What is E-mail Marketing?
- What is green marketing? g)
- What is Content Marketing? h)
- i) State any two limitations of E-marketing.
- What is Affiliation Marketing? j)
- Define Digital Marketing? k)
- State two limitation of international marketing. 1)

Q2) Attempt any Five out of Seven from the following:

[25]

- a) State the objectives of International Marketing.
- b) Distinguish between Traditional Marketing and Digital marketing.
- c) Explain the challenges before e-Marketing.
- d) Explain the strategies of Green Marketing.
- e) Explain the role of marketing manager in green marketing.
- f) Write a short note on Social Media Marketing.
- g) Explain the Limitation of International Marketing.
- **Q3**) Attempt any Five out of Seven from the following:

[25]

- a) Explain the Marketing Management process.
- b) State the problems of Marketing Management.
- c) State the types of Marketing Strategy.
- d) Explain the element of Marketing Planning.
- e) What is the difference between Marketing information and Marketing research?
- f) Explain Marketing Research Procedure.
- g) What is meant by Consumer behaviour? Explain the Scope of Consumer behaviour.
- **Q4**) Attempt any One out of Two from the following:

[10]

- a) Explain the functions of Marketing Management.
- b) What is E-Marketing? State the present status of E-Marketing in India.

P-4359

[6032]-SODL-2012

S.Y. B.Com.

206H: MARKETING MANAGEMENT

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] [एकूण गुण : 70

सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.

- 2) उजव्या बाजूचे अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील बारा पैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) विपणन व्यवस्थापनेचे तत्वज्ञान म्हणजे काय?
- ब) विपणन मिश्रचे घटक सांगा.
- क) आंतरराष्ट्रीय विपणन प्रक्रियेतील अडथळे निर्माण करणारे दोन घटक सांगा.
- ड) विपणन नियोजनाची व्याख्या द्या.
- इ) विपणन संशोधन म्हणजे काय?
- फ) ई-मेलद्वारा विपणन म्हणजे काय?
- य) हरित विपणन म्हणजे काय?
- र) सामग्री विपणन म्हणजे काय?
- ल) ई-विपणनाच्या कोणतीही दोन मर्यादा सांगा.
- व) संलग्न विपणन म्हणजे काय?
- श) डिजिटल विपणनाची व्याख्या द्या.
- ष) आंतरराष्ट्रीय विपणनाच्या दोन मर्यादा सांगा.

P.T.O.

खालील सात पैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. प्रश्न 2) [25] आंतरराष्ट्रीय विपणनाची उद्दिष्टे सांगा. अ) पारंपारिक विपणन आणि डिजिटल विपणन यांच्यात फरक द्या. ਕ) ई-विपणनापुढील आव्हाने स्पष्ट करा. क) हरित विपणनाची व्यूहरचना स्पष्ट करा. ड) हरित विपणनामध्ये विपणन व्यवस्थापकाची भूमिका स्पष्ट करा. इ) टीप लिहा - सामाजिक प्रसारमाध्यमे. फ) आंतरराष्ट्रीय विपणनाच्या मर्यादा स्पष्ट करा. य) खालील सात पैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. प्रश्न 3) [25] विपणन व्यवस्थापनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा. विपणन व्यवस्थापनाच्या समस्या सांगा. ਕ) विपणन व्यूहरचनेचे प्रकार सांगा. क) विपणन नियोजनाचे घटक स्पष्ट करा. ड) पारंपारिक विपणन आणि डिजिटल विपणन यांच्यात फरक द्या. ड) विपणन संशोधन प्रक्रिया स्पष्ट करा. फ) ग्राहक वर्तणुक म्हणजे काय? ग्राहक वर्तणुकीची व्याप्ती स्पष्ट करा. य)

प्रश्न 4) खालील दोन पैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) विपणन व्यवस्थापनाची विविध कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) ई-मार्केटिंग म्हणजे काय? भारतातील ई-मार्केटिंगची सद्यस्थिती सांगा.

 $\nabla \nabla \nabla \nabla$

Total No. of Questions: 4]	SEAT No. :
P-4360	[Total No. of Pages : 4

[6032]-SODL-2013

S.Y. B.Com.

206K: INSURANCE, TRANSPORT & TOURISM **(2019 Pattern)**

Time: 3 Hours] [Max. Marks : 70] Instructions to the candidates: All questions are compulsory. 1) 2) Figures to the right indicate full marks. **Q1**) Attempt any Ten out of Twelve from the following: [10] In India, in Which Year Insurance Act was passed? a) What is Insurance Premium? b) Give two unfair Practices of Insurance Agents? c) What is endorsement? d) What are the hazards in insurance? e) Who is Insurance Agent? f) Who is tourist? g) What is Health tourism? h) What is Family tourism? i)

- Give Two Factors affecting demand for Tourism? j)
- Give Two Economic Impact of Tourism? k)
- What is mean by Utmost Good Faith? 1)

<i>Q2</i>)	Atte	mpt any Five out of Seven from the following: [2	5]
	a)	Unit Linked Insurance Plan.	
	b)	What are the requirements for settlement of claims at maturity of Policie	s?
	c)	Write short note on 'proximate cause'.	
	d)	State the various functions of an insurance agent.	
	e)	Economic impact of Tourism.	
	f)	Describe the threats to sea tourism.	
	g)	What are career opportunities in tourism?	
Q 3)	Atte	mpt any Five out of Seven from the following: [2	5]
	a)	What are the essentials of a valid contract?	
	b)	State the rights of insurer.	
	c)	Describe the environmental impact of tourism.	
	d)	What are the challenges of tourism in India?	
	e)	What are the factors affecting demand for tourism?	
	f)	Procedure of becoming Insurance agent.	
	g)	Significance of Tourism.	
Q4)	Atte	mpt any One out of Two from the following: [1	0]
	a)	Explain the Procedure of taking Life Insurance Policy.	
	b)	Write Detailed Note on 'Growth of Tourism in India'.	

P-4360

[6032]-SODL-2013

S.Y. B.Com.

206K: INSURANCE, TRANSPORT & TOURISM

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

सूचना :

[एकूण गुण : 70

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील बारा पैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) भारतात विमा कायदा कोणत्या वर्षी मंजूर झाला?
- ब) विमा प्रीमियम म्हणजे काय?
- क) विमा प्रतिनिधीच्या दोन अयोग्य कृती सांगा?
- ड) अनुमोदन म्हणजे काय?
- इ) विम्यामध्ये कोणते धोके आहेत?
- फ) विमा एजंट कोण आहे?
- य) पर्यटक कोण आहे?
- र) आरोग्य पर्यटन म्हणजे काय?
- ल) कौटुंबिक पर्यटन म्हणजे काय?
- व) पर्यटनाच्या मागणीवर परिणाम करणारे दोन घटक सांगा?
- श) पर्यटनाचे दोन आर्थिक परिणाम सांगा?
- ष) परमोच्च विश्वास म्हणजे काय?

3 *P.T.O.*

खालील सात पैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. प्रश्न 2) [25] युनिट लिंक्ड विमा योजना. अ) पॉलिसींच्या मॅच्युरिटीच्या वेळी दाव्यांच्या पूर्ततेसाठी कोणत्या पूर्तता कराव्या लागतात? ब) 'नजीकचे कारण' वर लहान टीप लिहा. क) विमा एजंटची विविध कार्ये सांगा. ड) पर्यटनाचा आर्थिक परिणाम इ) सागरी पर्यटनाला असलेल्या धोक्याचे वर्णन करा. फ) पर्यटन क्षेत्रात करिअरच्या कोणत्या संधी आहेत. य) खालील सात पैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. प्रश्न 3) [25] वैध कराराच्या आवश्यक गोष्टी काय आहेत. विमा कंपनीचे अधिकार सांगा. ब) पर्यटनाच्या पर्यावरणीय प्रभावाचे वर्णन करा. भारतातील पर्यटनाची आव्हाने कोणती आहेत? ड) पर्यटनाच्या मागणीवर परिणाम करणारे घटक कोणते आहेत? इ) विमा एजंट बनण्याची प्रक्रिया फ) पर्यटनाचे महत्त्व य) खालील दोन पैकी कोणतेही एक प्रश्न सोडवा. प्रश्न 4) [10]

- जीवन विमा पॉलिसी घेण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा. अ)
- 'भारतातील पर्यटनाचा विकास' यावर सविस्तर टीप लिहा. ਕ)